

A 6–14 ÉVES GYERMEKEK OLVASÓVÁ NEVELÉSÉRŐL EGY KÍSÉRLET TÜKRÉBEN

KOVÁCS MÁRIA

Az iskola nevelő-oktató tevékenységében már régóta probléma, hogy nem épít kellően a könyvek, könyvtárak nyújtotta lehetőségekre, s – mint már erről korábban is beszámoltunk* – az új tanterv sem teszi lehetővé, hogy e tekintetben rendszeres és folyamatos egymásra épülő ismereteket szerezzenek a tanulók, azaz általános iskolai tanulmányaikkal egyidejűleg folyamatosan ismerjék meg a könyv- és könyvtárhasználat szabályait és szokásait, amely megalapozza az önálló ismeretszerzést, az önálló olvasóvá nevelést.

Szombathelyen a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Bólyai János Gyakorló Általános Iskolájának egyik osztályában 1976-tól 1984-ig folyamatosan figyeltük és irányítottuk a gyerekek olvasóvá nevelését, ezen belül a könyv- és könyvtárhasználati ismeretek, illetve az olvasási szokások alakulását. E kísérlet részeredményeiről már több ízben beszámoltunk,** s elsősorban a könyv- és könyvtárhasználat, a könyv munkaeszköz-jellegű használatával foglalkoztunk. Jelen tanulmányunkban több figyelmet fordítunk az olvasási szokásokra.

Előjáróban azonban be kell mutatnunk a két (kísérleti és kontroll) osztály tanulói-
nak szociális helyzetét. Ennek során a munkánk kezdetén lebonyolított családlátogatásokra támaszkodunk.

A kísérleti osztályban a szülőknek megközelítően a fele fizikai dolgozó, a kontroll osztályban csak egyharmaduk. Ugyanakkor a kontroll csoportban az apák 37,5%-a, s az anyák 18,75%-a értelmiségi, míg a kísérleti osztályban ez az arány 16,23%, illetve 6,4%. Ez a körülmény természetesen befolyásolja az egyes családok műveltségi szintjét, olvasási szokásait, a szülők könyvtárának nagyságát és összetételét is. Míg a kísérleti osztályban két családnál nincs, kettőnél mindössze tíznél kevesebb könyvet találunk, a kontroll osztályban tíznél kevesebb könyv sehol sem található. Míg a kísérleti osztályban a családok egyharmadánál 10–50 a könyvek száma, s 500-nál több kötet egyetlen családban sem található, a kontroll osztályban 26 családnál számoltunk 100 kötet fölötti könyvállományt (8 helyen ez 500-nál is több könyvet jelent). A kísérleti osztályban 9 családnál (33,3%) ki-

* KOVÁCS Mária: Az olvasóvá nevelés és az általános iskolai tantervek. = Könyvtári Figyelő. 1985. 31. évf. 2. sz. 169–176. p.

** KOVÁCS Mária – TÓTH Gyula – RÉTFALVI Gábor – PÁLVÖLGYI Mihály: Többkönyvű oktatás az általános iskolában. = A felnőttkori alpműveltség és önművelés általános és szakmunkásképző iskolai megalapozottságának összefüggései, továbbfejlesztési irányai. [kiad. a] Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely, 1985. 134–181. p.

fejlesztett ingerszegény környezetet találtunk. Itt a könyvet szobadísznek tekintik, tevékenységükben az olvasás alig játszik szerepet. Ugyanakkor a kontroll osztályban is megfigyelhető, hogy a vizsgált családok egyharmadánál szintén csak szobadísz a könyv. Hasonló eltéréseket tapasztaltunk a két csoportban a gyerekek könyveinek vizsgálatánál is.

A kísérleti osztályban a családlátogatásokat az 1979/80. tanévben megismételtük. Kettős céllal tettük ezt, kíváncsiak voltunk arra, mennyiben változott a kísérlet hatására a gyerekek könyvtára, majd arra is választ kerestünk, jelentett-e külön munkát, külön feladatot a szülőknek a kísérletben való részvétel, magyarázatra sok segítséget igényeltek-e a gyerekek a feladatok megoldásához. Voltaképpen jó érzéssel vettük tudomásul, hogy – tételezzük fel, a kísérlet hatására – minden családban megtalálhatók már akkor a legfontosabb kézikönyvek (Magyar Értelmező Kéziszótár, Új Magyar Lexikon stb.) és a gyerekek otthon is szívesen forgatták azokat. A gyerekek otthoni könyvtára ez idő alatt megfelelően gyarapodott. A szülőknek évente több alkalommal ajánló jegyzéket készítettünk a könyvvásárlás segítésére.

A kísérlet során – nemcsak az első időszakban – rendkívül fontos volt, hogy a szülők érdeklődjenek munkánk iránt, s így jó együttműködést tudjunk velük kialakítani. Talán ennek a folyamatos együttműködésnek is köszönhető, hogy a kísérletben résztvevő 27 gyerek közül 24 fejlődésében érezhető volt az otthon és az iskola, vagy közülük az egyik erőteljesebb motiváló hatása mindössze három gyermek „fejlődése” történt szinte teljesen az őket körülvevő környezet hatása nélkül, illetve ez esetben az egyes családok passzivitása az iskola pozitív hatásánál is erősebb volt.

A könyv- és könyvtárhasználati ismeretek elsajátítása

Az első négy esztendő végén a napközivezető pedagógus – folyamatos megfigyelései alapján – felmérte, milyen szinten van a gyerekek könyv- és könyvtárhasználata, s a következőket állapította meg: biztosan és jól használja a lexikonokat, kézikönyveket, valamint a katalógust 10 tanuló, további 6 gyermek viszonylag biztosan tájékozódik, míg heten teljesen bizonytalanok, ők tanulmányi eredményüket tekintve is nagyon gyengék. Érdekes idézni erre vonatkozóan néhányat a pedagógus feljegyzéseiből is:

B. Timea: Lexikonhasználata gyors és pontos, a katalógusokból jól tájékozódik.

R. Szabina: Ugyanazt a fogalmat több lexikonból is kikeresi, gyorsan és pontosan. Biztosan kezeli a lexikonokat.

K. Rita: A kereső munkát gyorsan végzi, de a lejegyzésben lassú.

V. László: Lassan, de önállóan tájékozódik a katalógusokban és a lexikonokban is.

V. Ildikó: Lassan dolgozik, s még segítségre van szüksége. Lejegyzései gondosak.

A kísérlet az 1980/81. tanévtől az 5. osztályban tovább folytatódott. Ekkor azonban több olyan változás történt az osztály életében, amely a munkát kedvezőtlenül befolyásolta: a gyerekek felső tagozatba kerültek, s ezzel egyidőben változott az osztály összetétele, amely eddig is meglehetősen vegyes volt a gyerekek értelmi képességeit tekintve;

ugyanakkor az 5. osztály elején két kitűnő tanuló távozott az osztályból, s helyükre 5 új gyerek került, akik közül kettő osztályismétlő, kettő gyenge elégséges, egy pedig közepes előmenetelű; a régiek közül 10–12 gyerek még mindig több tantárgyból szorult állandó korrepetálásra, néhányan olvasási és szövegértési nehézségekkel is küzdöttek.

A kontroll osztályban nem történt ilyen változás. Mindössze kettővel nőtt az osztálylétszám, s olyan tanulók érkeztek, akiknek tanulmányi eredménye számottevően nem befolyásolta az osztály átlagát.

Ebben az időszakban szűnt meg a napközi is. Emellett a gyerekek több pedagógussal kerültek kapcsolatba, s ez különösen a tanulmányi eredményüket befolyásolta kedvezőtlenül. Szembetűnő, hogy az 5. osztály befejezésekor, az 1980/81. tanév végén a kísérleti osztály tanulmányi átlaga 3,28 volt, míg a kontroll osztály eredménye jóval magasabb, 4,01. Ezt a különbséget még az előbb említett problémák sem indokolják egyértelműen.

Az 1980/81. tanévben 5 tanuló bukott osztályismétlésre a kísérleti osztályban; azok a gyerekek, akik szinte kezdettől fogva a legtöbb gondot okozták, alapvető olvasási, tanulási problémákkal küzdöttek. Ők azok, akiknek IQ-ja a 4. osztályban elvégzett intelligencia vizsgálat befejezésekor „átlag alatt” és „fogyatékoság gyanúja” kategóriába tartozó értékeket mutatott. Ők általában 1–2 tantárgyból buktak, lemaradásukat az osztályfőnök így jellemzi:

K. Zoltán: Elég gyorsan olvas, de figyelme szétszórta, szövegértése pillanatnyi hangulatától függ. Kiegyensúlyozatlan, nyugtalan gyerek. Teljesítménye erősen ingadozó. Sokat és sokfélét olvas. A tanév végén matematikából osztályismétlésre bukott.
V. Ildikó: Koránál testileg és szellemileg egyaránt fejletlenebb. Kevés időt tölt a tanulással. Alapvető hiányosságokkal küzd, írásban még betűt téveszt, lassan és hibásan olvas, szövegértésben a leggyengébbek között van. Olvasmányigénye még a mese. Tanév végén magyarból és oroszból osztályismétlésre bukott.

Az előbbieket mellett problémát okozott az is ebben az időszakban, hogy az előző évekhez képest túlságosan megnőtt az osztályban a tanárjelöltek gyakorló tanításainak száma, több tantárgyból is. Ez megnehezítette a tanárok munkáját, mert a jelölteket külön fel kellett készíteni a kísérlet tennivalóinak megoldására, s így nem lehetett biztosra venni, hogy a tanórán optimálisan meg tudják valósítani azokat.

Az osztály tevékenységében az 5. osztály befejezésekor már némi pozitív változás észlelhető volt, ami elsősorban a gyerekek szélesebb körű érdeklődésével magyarázható. Bárhol jártak, bármilyen feladatot kaptak, szívesen fogadták, igyekeztek megfigyelni a látóvalókat, és felkészülni a beszámolóra. Ez a törekvés a leggyengébb gyerekeknél sem hiányzott. Szívesen búvárkodtak a könyvekben, dolgoztak a könyvtárban, szinte elvárták az egyéni feladatokat, ugyanakkor teljesítményük erőteljesen differenciálódott. A második félévben a gyerekek már azzal próbálkoztak, hogy jegyzeteik segítségével egy-egy témához szabadon fűzzék hozzá az olvasottakat.

A történelmet tanító pedagógus szerint a 6. osztálytól kedvezőbbé vált a helyzet a kísérlet szempontjából, mivel a leggyengébb tanulók megbuktak, nem kellett velük foglalkozni, több idő jutott a tanulók önálló munkájának megszervezésére, a többkönyvűség követelményének megvalósítására, források elemzésére. A gyerekek ekkor már rendszeresen használták a szaktanterem könyvanyagát, a folyóiratokat, az iskolai könyvtár állományát, jártak a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárába is, s otthoni könyveiket folyamatosan gyarapították a történelmi sorozatok kötetivel.

E tárgyban a kísérlet célkitűzései leginkább a 8. osztályos tananyag feldolgozása során valósultak meg. Ugyanis az állampolgári ismeretek tanulásában különös jelentősége volt az önálló véleménynyilvánításnak. A tanulói önállóság megnyilvánulásának egyik formája a vita volt, ahol érvek, ellenérvek csaptak össze, és szükséges volt az állítások bizonyítása is.

Nincs módunk arra, hogy részletesen beszámoljunk az egyes tantárgyak tanítása során elért eredményekről, ezért a továbbiakban a legfontosabbakat emeljük ki. A földrajz tanítása során a pedagógus megítélése szerint négy év alatt sikerült elérni a kísérlet céljait, s ezt a tanórai munkáról készült dokumentumok (óravázlatok, feljegyzések) is alátámasztják. Megállapítása szerint a 7–8. osztályban a gyerekek különösen szívesen tartottak önálló kiselőadást. A vállalkozó a témát általában egy héttel előbb kapta meg. Írásban készítette el dolgozatát, amelyet azonban a tanórán már szabadon kellett elmondania. A szereplést sokoldalú felkészülés előzte meg, s ha a téma megengedte, művészettörténeti, kultúrtörténeti és néprajzi ismereteket is felőlelt, nemcsak szorosan vett földrajziakat. A tanév során mindenki legalább egy alkalommal vállalt ilyen feladatot. Az előadásokat az osztály közösen értékelté, a tanulók bátran mondták el véleményüket. Ez az oktatási forma hozzájárult a tantervi követelmények alaposabb, szilárdabb elsajátításához, segítette a gyerekek szakmai kifejezőképességének, gondolkodásának, kritikai érzékének, szókincsének fejlődését.

Figyelemre méltóak az élővilág tantárgy tanítása során elért eredmények is. A pedagógus megítélése szerint ezeken az órákon is magabiztosan mozogtak a gyerekek a könyvtárban, jól tudták használni, alkalmazni a könyveket már az 5. osztályban, s legtöbbjük ismerte a szakkatalógus használatát. A kézikönyvek alkalmazása még a leggyengébbeknek sem okozott gondot. Véleménye szerint a könyv- és könyvtárhasználat tekintetében ebben az időszakban az osztály tanulói három csoportba voltak oszthatók.

Az első csoportba sorolható gyerekek szinte állandó jelleggel olvasgatnak természet-tudományos könyvekből a tantervi anyaghoz, s talán azon felül is. Ismerik és jól használják a szakkatalógust, a könyvek mutatóit, képesek az önálló könyvtári munkára, jól, lényeglátóan jegyzetelnek. Egyes esetekben elég volt, ha csak a „kutatás” tárgyát kapták meg, önállóan kerestek irodalmat az adott témához. Olvasási készségük, szövegértésük jó.

A második csoportba sorolt gyerekek a pedagógus által kijelölt könyvből, s annak szemelvényeiből csak tanári segítséggel tudnak felkészülni, így a csoportmunkában kissé háttérbe szorulnak. Mivel lassúak, lemaradnak a jobbtól, új könyveket nem nagyon for-

gatnak, szívesen dolgoznak azonban önállóan a már jól ismert kézikönyvekkel, lexikonokkal. Közepesen olvasnak, könyvtárba csak ügyesebb társaikkal lehet őket elküldeni, s ott is szükségük van a könyvtáros segítségére.

Végül a harmadik csoportba olyan tanulók tartoznak, akik kevésbé tudnak megoldani könyvtári feladatokat, csak a legfontosabb kézikönyveket, lexikonokat képesek használni, s ezeket is tanári segítséggel.

Az általános iskola második négy éve különösen a második csoportba tartozó tanulókra volt jó hatással: egyre jobban felzárkóztak az első csoporthoz.

A pedagógus szerint összességében megállapítható, hogy ez az oktatási forma a 8. osztály befejezéséig alaposabbá tette, fejlesztette a tanulók evolúciós szemléletét, fejlődéstörténeti áttekintését. Sokszínűbben ismerték fel az élőlényekre jellemző mozgásformákat, a minőségi változás törvényeit. Ismereteik segítették a helyes és mértékletes életmódra nevelést. A gyerekek jelentős része megszerette és igényelte az olvasást.

Az ismertetett eredmények azt bizonyítják, hogy a kísérlet célkitűzéseit a könyv- és könyvtárhasználat tekintetében sikerült megvalósítanunk. Itt szeretnénk megjegyezni, hogy a kísérlet indításához külön programot dolgoztunk ki a gyerekek számára, amely véleményünk szerint tanulmányaik befejezése után megkönnyíti számukra a további művelődést. Ezt a programot már az új tanterv ismeretében és figyelembe vételével dolgoztuk ki, ügyelve annak folyamatos bevezetésére. is.*

Ez természetesen nem ad lehetőséget arra, hogy a kísérleti és a kontroll osztály tevékenységét összehasonlítsuk, hisz ők csak a tantervi követelményeket sajátították el a könyv- és könyvtárhasználati ismeretek keretében. Az elért eredményekről azonban legszembetűnőbben a két osztály tanulmányi eredménye ad képet, különösen akkor, ha nem felejtjük el, hogy a kísérleti osztály tanulói kezdettől fogva hátrányos helyzetűek a kontroll osztályhoz viszonyítva.

Az olvasmányszerkezet alakulása

A könyv- és könyvtárhasználati ismeretek elsajátítása mellett fontosnak tartottuk munkánk során, hogy folyamatosan figyelemmel kísérjük a gyerekek egyéni olvasmányait, az olvasási szokásokat, az olvasmányszerkezet alakulását. Ez esetben is feltérképeztük mind a kísérleti, mind a kontroll osztály tevékenységét a gyerekekkel folytatott egyéni beszélgetések során. E beszélgetésekre az 1983/84. tanévben került sor. Más helyen már beszámoltunk a tanulók iskolai elfoglaltságáról, a szabadidő eltöltésének módjáról, s az olvasási szokásokról.

Az olvasói érdeklődés, olvasói ízlés felderítéséhez három kérdéssel közelítettünk: az éppen olvasott könyvek, az utolsó 12 hónap olvasmányai és a kedvencek, emlékezetes olvasmányok kérdésével.

* Kovács Mária: Az olvasás, a könyv- és a könyvtár szerepe és lehetőségei a nevelő-oktató munka folyamatában. = Könyv és Nevelés. 1984. 4–5. sz. 143–150.p.

Az aktuális olvasmányok vizsgálata során arra figyeltünk fel, hogy a kísérleti csoportban a legolvasottabbak a tudományos-fantasztikus művek, míg a kontroll csoportnál a klasszikus gyermekirodalom alkotásai. Ez nem okozott túl nagy meglepetést, mert a kísérlet első szakaszában volt módjuk a gyerekeknek arra, hogy megismerkedjenek a klasszikus és kortárs ifjúsági irodalom alkotásaival, míg a kontroll csoportra ez nem volt jellemző a megelőző időszakban. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül sem a kísérleti, sem a kontroll csoportnál a szülői ház hatása, amelyet a kísérlet során – úgy látszik – folyamatos olvasmányajánló tevékenységgel sem tudtunk volna megfelelően befolyásolni. E problémával az eredmények összegezése során még foglalkozunk.

Érdeemes áttekinteni, hogyan alakultak a két gyermekcsoportban az utolsó 12 hónap olvasmányai. A gyerekek ebben az időszakban szám szerint 329 művet olvastak. Az első benyomások alapján a kontroll csoport olvasmányszerkezete, ízlése választékosabb, mint a kísérleti csoporté.

Az elolvasott művek listáján megfigyelhető, hogy a klasszikus gyermekirodalom alkotásai elsősorban a kontroll osztály olvasmányai között szerepelnek. Különösen *Verne* népszerű, ugyanis 8 műve szerepel a listán, s a *Hatteras kapitány* c. könyvet többen is olvasták. Mindkét osztályban olvasott ebben az időben *Defoe*: *Robinson Crusoe* és *Cooper*: *Nagy indiánkönyv* c. műve.

Az új, értékes gyermekirodalom alkotásai közül messze vezet mindkét csoportban *Tatay Sándor*: *Puskák és galambok* c. műve (ez azzal is magyarázható, hogy a vizsgált időszakban, tehát a 8. osztályban ez kötelező olvasmány).

A kevésbé értékes új gyermekirodalom alkotásaiból a vizsgált időszakban a kísérleti osztály tanulói olvastak szám szerint többet (kísérleti csoport 8 mű, kontroll osztály 3 mű), s ezek között elsősorban a csíkos-könyvek dominálnak.

A kalandos gyermekirodalom különösen a kísérleti osztályban népszerű: ők kétszer annyit olvastak e művek közül, mint a kontroll csoport tagjai. (Mindkét csoportban legnépszerűbbek *Nemere István*: *A fantasztikus nagynéni* és *A várúr fia* c. művei, valamint *Karl May* könyvei.)

A „felnőtt irodalom klasszikusai” közül elsősorban a kötelező irodalomként megadott műveket olvasták a gyerekek; a kontroll osztályban azonban ezt a kategóriát *Móra*, *Móricz*, *Gogol*, és *Katona József* egy-egy műve képviseli, a kísérleti csoport választéka szélesebb ennél, hisz az előbbieket mellett *Csíky Gergely*, *Mikszáth*, *Tamási Áron* és *Shakespeare* művei is megtalálhatók. Talán ezzel a kategóriával igazolható leginkább a kísérleti osztály olvasmányválasztékának sokszínűsége.

(Az olvasmányokban természetesen érvényesült a magyar szakos osztályfőnök hatása!)

A romantikus irodalom alkotásaiból szinte teljesen megegyeznek a két csoport olvasmányai, mindkettőnél *Jókai* és *Dumas* művei dominálnak.

A felnőttek lektúr-, illetve krimi-irodalmából válogatott olvasmányok között *Rejtő* vezet.

Bár az itt vázolt olvasmányszerkezettel mi sem vagyunk elégedettek, feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy a kísérleti osztály tanulói kezdettől hátrányos helyzetűek voltak, s ez nemcsak a könyv- és könyvtárhasználat terén, de az egyéni olvasásirányításban is nagy

feladatokat rótt a kísérletben részt vevő pedagógusokra és könyvtárosokra. Mi azt is eredményként értékeljük, hogy az első időszak folyamatos olvasásirányításának hatására a kísérleti és kontroll osztály olvasmányszerkezetét tekintve nincs lényeges különbség, tehát a kísérleti osztály majdnem teljesen utolérte a kontroll osztályt e tekintetben is.

* * *

A közel 10 éves kísérleti időszak eredményeit a következőkben lehet összefoglalni:

A legszembetűnőbb a tanulmányi eredmények alakulása. Az elsőtől a negyedik osztályig fokozatosan csökken mindkét csoport tanulmányi átlaga. Ezt valószínűleg az okozza, hogy az iskola évről évre nagyobb követelmények elé állítja a tanulókat. Természetes, hogy ebben a szakaszban a kísérleti csoport tanulmányi eredménye volt a gyengébb; ennek okára már több ízben utaltunk. Az osztály tanulmányi munkájában a mélypontot az 5. osztály, 1980/81. tanév jelentette. Míg azonban a kontroll csoport tanulmányi eredménye – átlagát tekintve – évről-évre továbbra is csökkent, a kísérleti osztály összeszedte erejét, átlaguk fokozatosan javult, olyannyira, hogy a 8. osztályban jobb eredményt értek el, mint a másik csoport, s ez elsősorban a kísérleti program folyamatos megvalósításának köszönhető. (Ld. 1.sz. melléklet.)

A kísérlet időszakában azt tapasztaltuk, hogy a többkönyvűség előnyös az ismeretszerzésben, így a történelem, földrajz, magyar irodalom és az élővilág tantárgyak tanítása során sikeresen alkalmazható. Ez természetesen együtt jár azzal, hogy a gyerekek önállóan is eredményesen bővítik ismereteiket, s elsajátítják mindazon módszereket, amelyek e folyamatban jól alkalmazhatók. Alapvetően fontos, hogy az ismeretszerzés rendszeresen történjék, s a könyv- és könyvtárhasználat elsősorban akkor eredményes, ha egymásra épülő ismeretek megszerzését segíti és teszi lehetővé.

A gyerekek olvasmányszerkezete – mint ezt az utóbbi év olvasmányai is mutatják – nem a kívánatos szerint alakult a kísérlet során. Ennek több oka van: lássuk közülük csak a legfontosabbakat.

Megfigyeltük, hogy a tanórán ajánlott szépirodalmi és ismeretterjesztő művek olvasását akkor is iskolai feladatnak érzi a gyerek, ha azok szórakoztató jellegűek. Ezért nem is említettek olyan szépirodalmi vagy ismeretterjesztő alkotásokat, amelyeket az iskolai munkához olvastak el. (Hangsúlyozzuk, itt nem kötelező olvasmányokról van szó, hanem olyan művekről, amelyeket egyéni munkájuk során dolgoztak fel!)

A felső tagozat éveiben nem folytattunk olyan intenzív könyvajánló tevékenységet, mint az alsó tagozatokban. Arra gondoltunk, jó, ha a gyerekek önállóan választják olvasmányaikat, s így arra is választ kapunk majd, mennyire érvényesül a szülői ház, a baráti kör, esetleg a könyvtáros hatása az olvasmányok megválasztásában. Talán nem tűnik elharmarkodott kijelentésnek, hogy befolyásolni ugyan jobban lehetett volna a gyerekek olvasmányválasztását, de a szülői ház hatását akkor is képtelenek lettünk volna ellensúlyozni. Nem vállalkozhattunk arra, hogy e korosztálynak irodalmat ajánljunk: olyan széles skálán mozog az érdeklődésük, hogy ezt a feladatot nem tudtuk volna ritka találkozások során megoldani. Nem követhettük lépésről-lépésre olvasási érdeklődésük alakulását, illetve az

őket ért hatásokat. E tekintetben elsősorban a pedagógusokra szerettünk volna támaszkodni, de a zsúfolt tananyag, a tanórán tapasztalt állandó időhiány miatt erről le kellett mondanunk. Nem támaszkodhattunk e tekintetben az iskolai könyvtárosra sem, mert a gyerekek már más könyvtárakba is jártak, tehát az iskolai könyvtár olvasmánykínálata csak egy szerény rész volt az egészben.

Végezetül röviden ismertetnünk kell a kísérlet körülményeit. A programot a Szombathelyi Tanárképző Főiskola Könyvtári tanszékén dolgoztuk ki. Megvalósításában hét pedagógus és két könyvtáros vett részt, akikkel rendszeresen megbeszéltük a tennivalókat, a megvalósítás módszereit. Az olvasmányirányítást elsősorban a kísérlet vezetője végezte, de mivel meglehetősen ritkán találkozhatott csak a gyerekekkel, ez mindvégig problémát okozott. A könyvtárosok segítségével túl a pedagógusokat csak kevésbé tudtuk bevonni a munkába, nemcsak azért mert a tanórákon erre kevés idejük volt, hanem az is gondot okozott, hogy nem, vagy alig ismerték, ismerik az irodalmat, amelyet a 10–14 évesek olvasnak. Természetesen felmerül a kérdés, hogy mi ennek az oka, illetve hogyan lehetne ezen változtatni. Úgy gondoljuk, hogy az okok feltérképezése nem a mi feladatunk, s a kérdés megválaszolása jelen esetben túl messzire vezetne, így ezzel most nincs módunk foglalkozni.

Adataink ugyanakkor azt igazolják, hogy a közel 10 esztendő nem múlt el hiába, hisz munkánknak vannak bizonyos eredményei. A kísérleti program jelenleg a veszprémi Báthory István Általános Iskola, s a mosonmagyaróvári Novák Gyula Általános Iskola egy-egy 7. osztályában, valamint a váci Gábor József Általános Iskola egy 2. és egy 6. osztályában folyik. Legfontosabb megállapításunk az, hogy a tanári munka változatos módszerekkel valósíthatja meg a több könyvre alapozott oktatást, e tanulmány keretei azonban nem teszik lehetővé, hogy erről is beszámoljunk.

1. sz. melléklet

	Átlag		Olvasás		Magyar		Környezetism. és földrajz		Történelem		Élővilág	
	Kísérleti osztály	Kontr. osztály	Kísérleti osztály	Kontr. osztály	Kísérleti osztály	Kontr. osztály	Kísérleti osztály	Kontr. osztály	Kísérleti osztály	Kontr. osztály	Kísérleti osztály	Kontr. osztály
1. o.	4,42	4,52	4,16	4,46			4,46	4,57				
2. o.	4,27	4,43	4,12	4,49			3,80	4,48				
3. o.	4,25	4,38	4,07	4,50			4,28	4,48				
4. o.	4,16	4,17	3,75	4,00			3,92	3,78				
5. o.	3,28	4,01			3,03	3,82	3,36	3,57	3,33	3,92	3,36	3,96
6. o.	3,83	3,87			3,32	3,79	3,88	3,35	3,72	3,79	4,16	4,03
7. o.	3,71	3,77			3,32	3,60	3,84	3,92	3,72	3,79	4,00	4,43
8. o.	3,85	3,77			3,62	3,71	3,83	3,67	3,91	3,92	4,12	4,14